

Sygn. akt XIV C 1087/21

WYROK ZAOCZNY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2022 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny

z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Jacek Grudziński

Protokolant sekr. sąd. Agnieszka Oszczypała

po rozpoznaniu w dniu 20 września 2022 roku w Pile

sprawy z powództwa **M. M. (1)**

przeciwko **M. M. (2)**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

oddala powództwo.

J. Grudziński

Sygn. akt XIV C 1087/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 listopada 2021 roku powódka M. M. (1) wniosła o zobowiązanie pozwanej M. M. (2) do złożenia oświadczenia woli o zwrotnym przeniesieniu:

- a) udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ prawa własności nieruchomości położonej w D. przy ul. (...), stanowiącej działkę gruntu o numerze (...), dla której Sąd Rejonowy w Trzciance Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w Czarnkowie prowadzi księgę wieczystą o numerze (...);
- b) udziału w wysokości $\frac{1}{4}$ prawa własności nieruchomości położonej w D. przy ul. (...), stanowiącej działkę gruntu o numerze (...), dla której Sąd Rejonowy w Trzciance Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w C. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...).

Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazała, że wraz z mężem M. M. (3), w dniu 22 lipca 2013 roku obdarowali pozwaną prawem własności do ww. nieruchomości, z tym, że działka gruntu o nr (...) darowana została pozwanej do jej majątku osobistego, zaś działka gruntu (...) do majątku wspólnego pozwanej i jej męża - M. P. (1). Powódka podniosła, iż wbrew poczynionym uzgodnieniom, pozwana w 2018 roku rozszerzyła wspólność majątkową małżeńską także na nieruchomość będącą w jej majątku osobistym, która miała być zabezpieczeniem majątkowym przeznaczonym wyłącznie dla niej. Powódka oświadczyła, że w dniu 12 grudnia 2018 roku małżeństwo pozwanej z M. P. (1) zostało rozwiązane przez rozwód. Według M. M. (1), zachowanie pozwanej, polegające na rozporządzeniu nieruchomości na

rzecz osoby trzeciej, wbrew uprzednim zapewnieniom, było rażąco niewdzięczne. W związku z powyższym w jej ocenie powództwo jest jak najbardziej zasadne. (k. 3-6).

Zarządzeniem z dnia 28 lutego 2022 roku Sąd zarządził doręczenie pozwanej odpisu pozwu z załącznikami, zobowiązując ją do złożenia odpowiedzi na pozew w terminie trzech tygodni. (k.47)

Pozwana odpowiedzi na pozew nie złożyła. Nie stawiała się również na rozprawie.

Na rozprawie z dnia 20 września 2022 roku powódka podtrzymała dotychczasowe stanowisko w sprawie. (k.72-73)

Sąd ustalił, co następuje:

Pozwana M. M. (2) jest córką M. M. (1) i M. M. (3).

M. M. (2) i M. P. (1) zawarli związek małżeński w dniu 1 października 2011 roku przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w D., a akt małżeństwa został zarejestrowany w księdze małżeństw tego urzędu pod numerem (...). Ze związku małżeńskiego posiadają dwoje małoletnich synów: D. P. i B. P..

Powódka M. M. (1) wraz z mężem byli właścicielami nieruchomości gruntowych w postaci dwóch działek o numerach (...), położonych w D. przy ulicy (...). Na pierwszej z nich mieścił się dom jednorodzinny, w którym mieszkała pozwana wraz z mężem i dziećmi, na drugiej zaś stał budynek gospodarczy.

M. i M. M. (3) również mieszkali w D., niedaleko domu pozwanej. Strony podjęły decyzję o zawarciu umowy darowizny. Przed jej zawarciem uzgodnili jednak, że w celu zabezpieczenia majątkowego przeznaczonego dla pozwanej, działka gruntu 1028/2 wejdzie do jej majątku osobistego, druga zaś do majątku wspólnego małżonków.

W konsekwencji, w dniu 22 lipca 2013 roku aktem notarialnym, repertorium A numer (...) sporządzonym przed notariuszem J. S. w Kancelarii Notarialnej w C., przy ul. (...), pomiędzy M. M. (1), M. M. (3) a M. P. (2) i M. P. (1) została zawarta umowa darowizny, na mocy której M. i M. M. (3) darowali

a) na rzecz M. P. (2), do jej majątku osobistego nieruchomość w postaci działki gruntu nr (...), o powierzchni 00.05.28 ha położonej w D. przy ulicy (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...)

b) na rzecz M. P. (2) i M. P. (1) do ich majątku wspólnego nieruchomość w postaci działki gruntu nr (...) o obszarze 00.06.56 ha, położonej w D. przy ulicy (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...)

Jednocześnie strony niniejszej umowy wniosły o odłączenie z księgi wieczystej nr (...) działkę gruntu nr (...) i założenie dla tej działki nowej księgi wieczystej oraz o wpis w tej księdze prawa własności na rzecz M. P. (2). Dla nieruchomości tej założona została nowa księga wieczysta o numerze (...).

Aktem notarialnym, repertorium A numer (...), sporządzonym w dniu 16 października 2018 roku przed notariuszem K. W. w Kancelarii Notarialnej w T., przy ul. (...) pozwana wraz ze swoim mężem M. P. (1) rozszerzyli majątkową wspólność ustawową małżeńską na majątek nabyty przed zawarciem niniejszej umowy, gdy nabycia dokonywali do swoich majątków osobistych. Skutkowało to tym, że darowana pozwanej do jej majątku osobistego działka gruntu nr (...) weszła w skład majątku wspólnego małżonków.

Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2018 roku Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile rozwiązał małżeństwo pozwanej M. M. (2) (d. P.) i M. P. (1).

15 maja 2021 roku mąż powódki i ojciec pozwanej M. M. (3) zmarł.

Między byłymi małżonkami, przed Sądem Rejonowym w Pile, w sprawie pod sygn. akt I Ns 772/20 toczyło się postępowanie o podział majątku wspólnego. W dniu 1 czerwca 2021 roku M. M. (2) (uprzednio P.) i M. P. (1) zawarli ugodę, na mocy której uzgodnili m.in., że nieruchomości otrzymane na mocy umowy darowizny (w tym działka gruntu

o nr (...)) zostają przyznane na wyłączną własność M. M. (2) z obowiązkiem spłaty połowy ich wartości na rzecz M. P. (1).

Powódka M. M. (1) nie miała informacji o tym, że pozwana, wbrew zapewnieniom, że tego nie uczyni, dokonała rozszerzenia majątku wspólnego. O powyższym dowiedziała się dopiero w czerwcu 2021 roku, kiedy to córka poinformowała ją o zawartej przed Sądem Rejonowym w Pile ugodzie dotyczącej podziału majątku wspólnego małżonków P..

Z uwagi na powyższe, M. M. (1) w dniu 30 września 2021 roku złożyła pismo, zawierające oświadczenie o odwołaniu darowizny uczynionej na rzecz pozwanej, powołując się na przesłankę rażącej niewdzięczności obdarowanej wobec darczyńcy. Jednocześnie powódka wezwała pozwaną do stawienia się w dniu 4 października 2021 roku w Kancelarii Notarialnej w G. przy ulicy (...) i złożenia przed notariuszem Z. E. oświadczenia o zwrocie darowizny.

Pozwana otrzymała i zapoznała się z treścią niniejszego pisma w dniu 30 września 2021 roku, jednak nie zastosowała się do wezwania powódki i nie stawia się w ww. kancelarii.

/odpis aktu notarialnego, rep. A nr (...) z dnia 22.07.2013r. (k.9-15), oświadczenie powódki z dnia 30.09.2021r. (k.16-17), odpis aktu notarialnego z dnia 05.10.2021r. (k.18-20) wydruk treści księgi wieczystej (k.21-32), odpis wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 12.12.2018r. (k.33-34), odpis aktu notarialnego rep. A nr (...) z dnia 16.10.2018r. (k.55-57), odpis ugody sądowej z dnia 01.06.2021r. (k.58-70), odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Pile z dnia 01.06.2021r. (k.71), przesłuchanie powódki (k.72-73)/

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił w oparciu o następującą ocenę dowodów:

W ustaleniu powyższego stanu faktycznego, Sąd oparł się m.in. na zgromadzonych w aktach przedmiotowej sprawy dokumentach, których autentyczność i moc dowodowa nie budziła wątpliwości i nie była kwestionowana przez żadną ze stron postępowania. Sąd uznał wszystkie zgromadzone dokumenty za w pełni wiarygodny materiał dowodowy.

Dowód z przesłuchania powódki w charakterze strony uznać należało za zasadniczo wiarygodny. Wskazać należy, że strony składając zeznania we własnej sprawie, wykazują naturalną skądinąd skłonność do eksponowania okoliczności korzystnych dla siebie oraz kwestionowania okoliczności dla siebie niekorzystnych. Może to skutkować chęcią przedstawiania tylko takich faktów, które będą wspierały jej stanowisko, pomijaniem okoliczności, koloryzowaniem lub „naginaniem” faktów dla potrzeb sprawy. Dlatego ocena dowodu z przesłuchania stron powinna polegać na skonfrontowaniu ich wypowiedzi z pozostałymi dowodami przeprowadzonymi w sprawie. Powódka zeznawała w sposób spójny i logiczny. W sposób konsekwentny przedstawiła sytuację związaną zarówno z okolicznościami, w których doszło do zawarcia między stronami umowy darowizny jak i przyczynami jej odwołania. Zeznania powódki pozostawały w zgodzie z materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 888 k.c. przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku.

Stosownie do art. 898 § 1 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności.

W myśl art. 900 k.c. odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem sądów, skuteczne oświadczenie odwołujące darowiznę nieruchomości z powodu rażącej niewdzięczności nie powoduje przejścia własności nieruchomości z obdarowanego na darczyńcę, lecz stwarza po stronie obdarowanego obowiązek złożenia oświadczenia woli o powrotnym przeniesieniu własności na darczyńcę.

W niniejszej sprawie, powódka w piśmie z dnia 30 września 2021 roku złożyła oświadczenie o odwołaniu darowizny uczynionej na rzecz pozwanej z powodu rażącej niewdzięczności, jednocześnie wzywając ją do stawienia się w dniu 4 października 2021 roku w Kancelarii Notarialnej w G. przy ulicy (...) i złożenia przed notariuszem Z. E. oświadczenia o zwrocie darowizny. Pozwana oświadczyła, że otrzymała i zapoznała się z treścią niniejszego pisma w tym samym dniu, jednak pomimo tego nie zastosowała się do wezwania powódki.

Użyta w art. 898 § 1 k.c. klauzula generalna "rażącej niewdzięczności obdarowanego względem darczyńcy" opiera się na zasadzie, że wprawdzie darowizna jest umową nieodpłatną, jednak okazana przez darczyńcę hojność nakłada na obdarowanego obowiązki natury etycznej, a darczyńca ma prawo oczekiwać od niego wdzięczności. Niewdzięczność, jako przeciwieństwo wdzięczności, oznacza postępowanie nie liczące się z odczuciami, potrzebami i dobrem darczyńcy, które może mu przyczynić negatywnych odczuć i obiektywnych szkód. Sankcjonowany prawnie poziom niewdzięczności - niewdzięczność rażąca, uprawniającą do odwołania wcześniejszego rozporządzenia majątkowego, rozumieć należy w powiązaniu z opisanym powyżej etycznym charakterem obowiązku wdzięczności, jako podejmowanie nacechowanych złą wolą i nie znajdujących usprawiedliwienia w okolicznościach działań, które w sposób oczywisty muszą być boleśnie odczute przez darczyńcę. O rażącej niewdzięczności nie może zadecydować wyłącznie uwzględnienie kryterium subiektywnego. Należy brać pod uwagę także kryteria obiektywne. Wśród nich najczęściej wskazuje się na stosunki panujące w danym środowisku społecznym oraz zwyczaje utrzymujące się na danym obszarze, czy indywidualne przymioty osób zainteresowanych. Wskazać także trzeba, że nie każde niedopełnienie obowiązku wdzięczności przez obdarowanego opatrzone jest przewidzianą w art. 898 § 1 k.c. sankcją w postaci uprawnienia darczyńcy do odwołania darowizny. Odwołanie to jest wyjątkiem od obowiązującej zasady trwałości i dotrzymywania umów. Uprawnienie darczyńcy do tego, aby na powrót uzyskał przedmiot czynności, której dokonał z obdarowanym należy traktować ze względu na konieczność zapewnienia pewności obrotu prawnego jako wyjątkowe. Sięganie po ten instrument prawny może mieć miejsce w zupełnie szczególnych sytuacjach, nad wyraz nagannego zachowania obdarowanego, sprzeniewierzającego się, w jaskrawy sposób, zasadzie wdzięczności, obowiązującej go wobec darczyńcy. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23.03.2021 r., I ACa 606/20, LEX nr 3171857.

Pod pojęcie rażącej niewdzięczności podchodzi tylko takie zachowanie się obdarowanego, polegające na działaniu lub zaniechaniu, skierowane bezpośrednio lub nawet pośrednio przeciwko darczyńcy, które poddane rozsądnej ocenie, musi być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę. Dodatkowo stopień natężenia i jej amoralny wydźwięk musi być na tyle wysoki, że u każdego postronnego obserwatora wywołałby dezaprobatę. Dlatego pod pojęcie "rażącej niewdzięczności" podpadają przede wszystkim przestępstwa skierowane przeciwko życiu, zdrowiu, czci i godności osobistej, a wreszcie przeciwko majątkowi darczyńcy. Cechy rażącej niewdzięczności mogą mieć także inne zachowania wysoce nieprzyjemne kierowane bezpośrednio wobec darczyńcy jak i także w stosunku do osoby jemu bliskiej. W każdym jednak przypadku niezależnie od tego, czy będą to działania, czy zaniechania obdarowanego wymagane jest ujawnienie po jego stronie zamiaru pokrzywdzenia darczyńcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2000 r., I CKN 919/98, Lex nr 50820)

Według ugruntowanego w orzecznictwie stanowiska, za niewdzięczność przyjmuje się świadome naruszenie podstawowych obowiązków ciążących na obdarowanym względem darczyńcy, jak np. odmowa udzielenia pomocy w chorobie, mimo oczywistej ku temu możliwości. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.03.2001r. V CKN 1599/00).

Zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Odnosząc się do meritum sprawy, należy stwierdzić, że roszczenie powódki, oparte na art. 898 § 1 k.c. okazało się bezzasadne. Powódka nie zdołała wykazać, aby pozwana zachowywała się w stosunku do niej w sposób rażąco niewdzięczny. Ze zgromadzonego w niniejszej sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że obdarowana nie naruszyła ciążącego na niej obowiązku wdzięczności w stosunku do powódki, która jest jej matką.

Powódka podnosiła, iż rażąca niewdzięczność pozwanej miała polegać na przeniesieniu wbrew jej woli udziałów w prawie własności nieruchomości gruntowej nr (...) na swojego męża M. P. (1). Wskazała, że M. M. (2) rozporządziła

nieruchomością stanowiącą przedmiot darowizny na rzecz osoby trzeciej, mimo, iż przed jej dokonaniem zapewniała i obiecała, że takowej rzeczy nie uczyni. Wskazać jednak należy, że pozwana nie dopuściła się żadnego przestępstwa przeciwko darczyńcy oraz nie naruszyła obowiązków wynikających ze stosunków osobistych łączących ją z powódką, jak np. celowa odmowa udzielenia pomocy w chorobie, mimo oczywistej ku temu możliwości. Czyny dowodzące niewdzięczności muszą świadczyć o znacznym natężeniu złej woli obdarowanego. Ponadto w ocenie Sądu pojęcie rażącej niewdzięczności winno być wykładane przy zastosowaniu kryteriów zobiektywizowanych, a więc oderwanych od osobistych odczuć darczyńcy.

Zachowanie pozwanej, stanowiące przyczynę odwołania darowizny, winno być, jak już wcześniej wspomniano, nasilone złą wolą i być naganne. Zaoferowany w sprawie materiał dowodowy nie dostarczył podstaw do przyjęcia, że pozwana zachowała się w sposób, który mógłby zostać zakwalifikowany jako przejaw rażącej niewdzięczności wobec powódki. Działanie M. M. (2), mimo iż nastąpiło wbrew woli darczyńcy i nawet jeśli było umyślne, nie urasta do rangi rażącej niewdzięczności. Nie każdy bowiem spór czy przejaw zachowania sprzecznego z wolą darczyńcy uzasadnia twierdzenie o dopuszczeniu się rażącej niewdzięczności przez obdarowanego. Niepodporządkowanie się przez pozwaną oczekiwaniom rodziców nie jest równoznaczne z jej niewdzięcznością i to w dodatku rażąca. Jak zaznaczono wyżej, darowizna jest umową i nie można zniweczyć jej skutków tylko dlatego, że obdarowany zmienił zdanie w kwestii darowizny, a jego zachowanie nie spełnia oczekiwań darczyńcy.

Wobec powyższego w ustalonych okolicznościach sprawy nie było uzasadnionych – w świetle art. 898 § 1 k.c. – przesłanek do odwołania darowizny, co czyniło żądanie pozwu pozbawionym podstaw.

W tym stanie rzeczy powództwo należało oddalić, o czym Sąd orzekł w sentencji wyroku.

Zgodnie z art. 339 § 1 k.p.c. Sąd może wydać wyrok zaoczny na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany w wyznaczonym terminie nie złożył odpowiedzi na pozew. W przypadku, o którym mowa w § 1, przyjmuje się za prawdziwe twierdzenia powoda o faktach zawarte w pozwie lub pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed posiedzeniem, chyba że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa. (§ 2).

Z kolei art. 340 § 1 k.p.c. mówi o tym, że Sąd wyda wyrok zaoczny, jeżeli mimo niezłożenia odpowiedzi na pozew skierowano sprawę do rozpoznania na rozprawie, a pozwany nie stawił się na tę rozprawę, albo mimo stawienia się nie bierze w niej udziału. Przepis art. 339 § 2 k.p.c. stosuje się.

Wprowadzone przez art. 339 § 2 k.p.c. swoiste domniemanie zgodności twierdzeń powoda z rzeczywistym stanem rzeczy nie zwalnia powoda od przytoczenia faktów, które są niezbędne do dokonania subsumpcji materialnoprawnej, stanowiącej faktyczną i materialnoprawną podstawę wyroku. Zatem w procesie cywilnym, który kończy się wydaniem wyroku zaocznego podstawa faktyczna wyroku, co do zasady jest konstruowana w oparciu o okoliczności faktyczne podane przez powoda (w pozwie lub dalszych pismach procesowych, pod warunkiem doręczenia ich pozwanemu przed rozprawą zaoczną). Domniemanie prawdziwości twierdzeń powoda o faktach zastępuje jedynie postępowanie dowodowe i to tylko wówczas, gdy twierdzenia powoda nie budzą uzasadnionych wątpliwości. Nie ulega też wątpliwości, że wobec treści art. 339 § 2 k.p.c. i objęcia domniemaniem prawdziwości jedynie sfery ustaleń faktycznych, obowiązkiem sądu rozpoznającego sprawę w warunkach zaoczności jest rozważenie, czy w świetle przepisów prawa materialnego twierdzenie strony powodowej uzasadniają uwzględnienie żądania.

Nie uległo uwadze Sądu, iż pozwana w niniejszym postępowaniu pozostawała bierna, co skutkowało wydaniem wyroku zaocznego. Bierność pozwanej nie powinna jednak skutkować uwzględnieniem powództwa, bowiem nawet jeśliby godziła się ona z żądaniem zwrotnego przeniesienia własności na rzecz powódki, to w istocie mogłoby to zmierzać do obejścia prawa.

Mając powyższe na uwadze, na mocy przytoczonych przepisów prawa, orzeczono jak w sentencji wyroku zaocznego.

Jacek Grudziński